

Ebû Hasîn, kıraat âlimi tâbiî Zir b. Hubeys, şair tâbiî Eymen b. Hureym, Şakîk b. Seleme.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kelbî, *Cemhere* (Nâcî), s. 168-188; Vâkidî, *el-Megâzî*, I, 340-346; II, 443; a.mlf., *Kitâbü'r-Ridde* (nşr. Muhammed Hamîdullah), Paris 1989, s. 30-31, 41-43, 47, 48-57; Ma'mer b. Müsennâ, *Eyyâmü'l-'Arab kabîle'l-İslâm* (nşr. Âdil Câsim el-Beyâtî), Beyrut 1407/1987, II, 486-488, 527-542; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 69, 127, 270; İbn Ebû Şeybe, *el-Muşannef* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1409/1989, VI, 411, 414, 437-438, 555; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 78-80, 286, 317-319, 356-358; II, 872-873; İbn Habîb, *Muhtelifü'l-kabâ'il ve mu'telifühâ* (nşr. İbrâhîm el-Ebyârî), Kahire, Beyrut 1400/1980, s. 23, 31, 36, 65, 67, 87, 95; Belâzûrî, *Fütûh* (Rıdvân), s. 105-107, 182; a.mlf., *Ensâb*, I, 35-37; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 266; III, 96, 185, 242, 244, 253-262, 486-487, 538-541; IV, 45, 48, 318, 480; V, 397, 448, 468; VI, 39, 81, 197, 253, 591; VII, 182, 609, 611; IX, 268, 328, 483, 545; X, 78, 95, 124, 131; Hemdânî, *Şifâtü Cezîretü'l-'Arab* (nşr. Muhammed b. Ali el-Ekvâ'), Riyad 1397/1977, s. 190, 257, 274, 325, 328, 329, 335; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, IX, 81-101; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 190-196; Sem'ânî, *el-Ensâb*, I, 227, 228, 230; İbn Kudâme, *et-Teb-yîn fî ensâbi'l-Kureşiyîn* (nşr. Muhammed Nâyif ed-Düleymî), Beyrut 1408/1988, s. 506-515; İbn Saîd el-Endelüsî, *Neşvetü't-terab fî târîhi câhiliyyeti'l-'Arab* (nşr. Nusret Abdurrahman), Amman 1982, I, 246-252, 388-405; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), II, 349-350; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 32; Sü-yûtî, *el-İlkân* (Ebû'l-Fazl), I, 136; Mahmûd Şük-rî el-Âlûsî, *Bulûğu'l-ereb*, II, 63, 70-71; III, 16, 25-26, 164; M. Lebîb el-Betenûnî, *er-Rihletü'l-Hicâziyye*, Kahire 1910, s. 61; Şeref b. Abdülmuhsin el-Berekâtî, *er-Rihletü'l-Yemâniyye*, Beyrut 1384, s. 132; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, I, 399; III, 349-351; IV, 87-88, 222, 226, 471, 531-534; V, 382, 647; VI, 167; VIII, 602, 777; Abdülcelîl et-Tâhir, *el-'Aşâ'irü'l-'İrâkiyye*, Bağdad 1972, s. 100-102; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), IV, 5-8; IX, 52-58; Kehhâle, *Mu'cemü kabâ'ilü'l-'Arab*, Beyrut 1402/1982, I, 21-23; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi* (Tuğ), I, 509, 518, 521-522; II, 945, 949; a.mlf., *el-Veşâ'iku's-siyâsiyye*, Beyrut 1405/1985, s. 302-303; Rec-kendorf, "Esed", *İA*, IV, 366-368; H. Kindermann, "Asad", *EI²* (İng.), I, 683.

CENGİZ KALLEK

ESED b. ABDULLAH el-KASRÎ

(أسد بن عبدالله القسري)

Ebû'l-Münzir (Ebû Abdillâh) Esed b. Abdillâh el-Kasrî el-Becelî (ö. 120/738)

Emevîler'in Horasan valilerinden.

Dimaşk'ta doğdu ve orada yetişti. Emevî Halifesi Hişâm b. Abdülmelik tarafından Müslim b. Saîd b. Eslem'in yerine Horasan valiliğine tayin edildi (106/724).

Kardeşi Hâlid b. Abdullah el-Kasrî de bu sırada Irak valisiydi. Esed valiliğinin ilk yıllarında Mâverâünnehir'de müslüman Araplar'a karşı giderek artan Türk bas-kısına mâruz kaldı. Garcistan (Garcistan) üzerine yaptığı sefer sonunda bu yöre-nin hükümdarı Nemrun müslüman ol-du. Daha sonra Gür'a akınlar düzenleyen Esed çok çetin bir savaştan sonra düş-manı yenerek Gür'a hâkim oldu. Kutey-be b. Müslim'in Nizek Tarhan'ın isyanın-dan sonra tahrip ettiği Belh şehrini Ber-mekî ailesine yeniden inşa ettirdi (107/725).

Esed b. Abdullah, Mudâril'er'e karşı sert tutumundan dolayı 109'da (727) Ha-life Hişâm tarafından görevinden uzak-laştırıldı. Ancak daha sonraki yıllarda Mâverâünnehir ve Horasan'daki karışık-lıklar giderek artmaya başladı. Özellikle Hâris b. Süreyc, Emevîler'in müslüman olmasına rağmen halkı ağır vergi yükü altında ezmeye çalışmalarına karşı is-yan edince (116/734) Halife Hişâm, Cü-neyd b. Abdurrahman'ın yerine Horasan valiliğine tayin ettiği Âsim b. Abdullah el-Hilâlî'yi azlederek Horasan'ı da Irak Valisi Hâlid b. Abdullah'ın idaresine ver-di. Hâlid de kardeşi Esed'i Horasan vali-liğine tayin ederek olayları önlemesini istedi (117/735). Esed bu ikinci valiliği sırasında Hâris b. Süreyc'in isyanını bas-tırdı ve taraftarlarını Ceyhun'un öbür ya-kasına sürdü. Hâris kendisine katılan Âsim b. Abdullah ve mahallî liderlerin de yardımıyla Tirmizî'yi kuşattı. Fakat ba-sarı sağlayamayıp Toharistan'daki Te-büşkân Kalesi'ne sığındı. Esed b. Abdul-lah, Cüdey' b. Ali el-Kirmânî'nin kuman-dasındaki bir orduyu oraya sevketti. Hâ-ris'in taraftarları teslim oldu; bir kısmı öldürüldü, bazıları da esir alındı (118/736). Hâris ise Türgiş Hakanı Su Lu'ya sığındı. Bunun üzerine Esed müttefikle-re karşı yeni bir harekât başlattı. Çağā-niyan (Sagāniyan) meliki belki de komşu Türk hükümdarlarına duyduğu nefret sebebiyle Esed ile ittifak yaptı. Taraf-lar arasında cereyan eden savaşta önce Türk hakanı galip geldiyse de daha son-ra mağlûp oldu ve ordusu dağıldı (119/737). Kısa bir müddet sonra da Türgiş hakanı ondan intikam almak isteyen Kür-sül adlı bir Türk kumandanı tarafından öldürüldü. Hâris b. Süreyc ise Türkler'e sığındı. Huttel küçük bir kale hariç ta-mamen müslümanların eline geçti. Esed bozkırlarda hanlar yaptırıp hacıların hiç-bir güçlüğüle karşılaşmadan yolculuk et-melerini sağladı.

Horasan'ın idarî merkezini 118 (736) yılında Merv'den Belh'e nakleden Esed b. Abdullah 120 Rebîülevvelinde (Mart 738) Belh'te vefat etti. Cömert bir kişi olan Esed özellikle Horasan dihanlarının sevgi ve saygısını kazanmış, Sâmânîler'in atası Sâmânhudât ve Buhara halkının müslüman olmasını sağlamıştı. Nişâbur yakınlarındaki Esedâbâd onun tarafın-dan yaptırıldığı gibi Kûfe'de daha sonra Sûk-ı Esed adıyla anılan çarşı da onun emriyle inşa edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Halife b. Hayyât, *et-Târîh* (Ömerî), s. 336-338, 346-348, 350, 358-359; Belâzûrî, *Fütûh* (Fayda), s. 410, 624-625; Ya'kûbî, *Târîh*, II, 319; İbn A'sem el-Kûfî, *el-Fütûh* (nşr. Süheyl Zek-kâr), Beyrut 1412/1992, III, 273-280; Nerşahi, *Târîhu Buḥārâ* (trc. Emîn Abdülmecid Bedevî — Nasrullah Mübeşşir et-Tarrâzî), Kahire 1385/1965, s. 86-88, 105; İbn Manzûr, *Muḥtaşaru Târîhi Dimaşk*, IV, 321-325; J. Wellhausen, *Arap Devleti ve Sukutu* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1963, s. 216, 222-225, 230, 241-242, 245; C. E. Bosworth, "The Early Islamic History of Ghūr", *The Medieval History of Iran, Afghan-istan and Central Asia*, London 1977, s. IX/121; a.mlf., "Balğ", *Elr*, III, 588; Barthold, *Tür-kistan*, s. 5, 81-82, 205, 207, 208, 209, 225, 260, 548; a.mlf., "Esed", *İA*, IV, 308-309; Zi-rikli, *el-A'âm* (Fethullah), I, 298; G. R. Haw-ting, *The First Dynasty of Islam*, Carbondale 1987, s. 87-88; H. A. R. Gibb, "Asad b. 'Abd Allāh", *EI²* (İng.), I, 684-685; M. J. Kister, "al-Ḥārith b. Suraydj", *a.e.*, III, 223-224.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

ESED b. AMR

(أسد بن عمرو)

Ebû'l-Münzir Esed b. Amr b. Âmir el-Becelî el-Kûfî (ö. 190/806)

Ebû Hanîfe'nin talebelerinden, Bağdat ve Vâsıt kadısı.

Kûfeli olduğu ve fıkıh tahsilini Ebû Ha-nîfe'den yaptığına dair bilgiler dışında hayatının ilk dönemleriyle ilgili herhan-gi bir kayıt yoktur. Hârûnürreşîd çok iti-bar ettiği Esed'i kızıyla evlendirmiş, Ebû Yûsuf'tan sonra Bağdat kadısı tayin et-miş ve beraberinde hacca götürmüştür. Ayrıca Vâsıt kadılığı da yapmış olan Esed b. Amr Ebû Hanîfe'nin eserlerini tedvîn eden ilk on kişiden biridir. Re'y taraftar-lığı yanında hadisçilik yönü de olup pek çok hadis rivayet etmiştir. Rebîatürre'y, Haccâc b. Ertât, Mutarrif b. Tarîf, İbrâ-him b. Cerîr b. Abdullah, Yezîd b. Ebû Ziyâd gibi muhaddislerden hadis dinle-miş, Ahmed b. Hanbel, İbrâhîm b. Mûsâ el-Ferrâ, Ahmed b. Menî, Hasan b. Mu-